

Lietuvos Respublikos ugniagesybos istorija

Pirmasis gaisras, užregistruotas kronikose, kilo Kaune 1362 metais. Pirmasis didelis gaisras Vilniaus miesto kronikoje užregistruotas 1366 m., kai buvo padegtas pirklių registracijos pastatas. Didelių nuostolių Vilniui padarė ir 1390, 1391, 1404, 1419 metais kilę gaisrai. 1505 m. rugsėjo 6 d. įsteigta Vilniaus miesto apsauga. 1522 m. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto privilegija patvirtinta Vilniaus miesto įgula turėjo saugoti gyventojus nuo gaisrų, vagnysčių ir plėšimų. 1530 m. Vilniaus miesto magistrato įsakymu visų namų savininkai turėjo įsigyti gesinimo inventorių. 1766 m. Vilniuje uždrausta statyti medinius pastatus, įsakyta namų stogus dengti čerpėmis. 1802 m. gegužės 26 d. (pagal naują kalendorių – birželio 7 d.) Vilniaus miesto rotušėje buvo sušaukta trijų valdžių – Magistrato, Pirklių namų ir Valsčių palatos – generalinė sesija, kurioje nutarta įkurti nuolatinę ugniagesių komandą. Buvo nustatyta ir patvirtinta priešgaisrinės apsaugos tvarka, o iš laisvai samdomų miestiečių suburta gaisrų gesinimo komanda. Ją sudarė 45 ugniagesiai ir keli siurblių meistrai. Komandai vadovavo brandmeisteris. Vilniaus ugniagesiai turėjo 4 didelius, 16 mažų rankinių siurblių ir kelis vežimus su statinėmis. 1802 m. birželio 7 d. įsteigta pirmoji Lietuvoje miesto savivaldybės ugniagesių komanda. 1802 m. Karaliaučiuje išleistas pirmasis priešgaisrinės apsaugos vadovėlis lietuvių kalba „Ugnies knygelės“. 1849 m. S. Daukantas Petrapilyje pakartotojė leidimą. 1815 m. pirmoji ugniagesių komanda įsteigta Kaune. Vėliau jos suburtos Šiauliuose, Raseiniuose ir kituose didesniuose Lietuvos miestuose. 1870 m. Vilniaus ugniagesių komanda įsigijo pirmąjį garų varomą siurblių.

Kaune nuolatinės priešgaisrinės apsaugos ir naktinės sargybos komandos, kurioms vadovavo Simas Jablonskis, savo veiklą pradėjo 1815 metais. Abi komandos sudarė po šešis eilinius, gaunančius pastovų atlyginimą, maitinimą ir tarnybines aprangas.

1872 m. vasarą, liepos 14-ąją, Šiaulių mieste kilęs didelis gaisras padarė daug žalos, jo pasekmės buvo labai skaudžios. Šios nelaimės paskatinti šiauliškiai suorganizavo savanorių ugniagesių komandą, turėjusią saugoti miestą nuo gaisrų, o jiems kilus, greitai juos gesinti. Tais pačiais metais Kauno gubernatorius Šiaulių savanorių ugniagesių komandą

1 pav. Graviūra
Vilniaus gaisras

2 pav. Vilniaus ugniagesių ilgvežimis

3 pav. Ugniagesių vežimas su statine

patvirtino oficialiai. Gaisrų kildavo ir anksčiau, jie vienaip ar kitaip būdavo gesinami, suprantama, trūko organizuotumo, gerai pasirengusios ugniagesių komandos.

Pirmoji miesto gaisrinė buvo pačiame centre – Dvaro gatvėje. 1926 m. miesto centre pradėtas statyti mūrinis dviejų aukštų naujosios gaisrinės pastatas. Jis užbaigtas 1927 metais. Pirmame aukšte buvo laikomi vežimai su arkliais ir neseniai gautos gaisrinės mašinos, o antrame įsikūrė savanoriai ugniagesiai, jų draugija. Gatvelė, kur iškilo šis gaisrinės pastatas, pavadinta Ugniagesių pavadinimu. Nuo gaisrinės ji vedė tiesiai į dabartinę Vasario 16-osios gatvę.

4 pav. Gaisras Šiauliuose

1818 m. Klaipėdoje įkurta savanoriška gelbėjimo draugija, kurią sudarė apie 70 narių (daugiausia pirklių luomo). Priešgaisrinei apsaugai ir draugijai vadovavo miesto burmistras ir 5 nariai, renkami iš miestiečių. 1844 m. savanoriška gelbėjimo draugija buvo perorganizuota į savanorišką gelbėjimo sąjungą. Nors ir ne viskas buvo užbaigta įrengti, 1856 m. gegužės mėnesį oficialiai įkurta gaisrinė. Klaipėda – antrasis miestas Rytų Prūsijoje ir Vokietijoje (po Berlyno), kuriame pradėjo veikti profesionali gaisrinės komanda. Gaisrinės darbui vadovauti buvo pakviestas profesionalus gaisrininkas iš Berlyno. Gaisrinėje kasdien budėdavo komanda, sudaryta iš vyresniojo gaisrininko, gaisrininko ir dviejų vežikų. Buvo suformuota ir neetatinė miestiečių komanda.

5 pav. Vilniaus ugniagesių kuopa 1916–1918 m.

1891 m. Vilniuje įrengta elektrinė priešgaisrinė signalizacija. Ji veikė daugiau nei 11 metų, t. y. kol Vilniuje išplito telefono ryšys. Siekiant, kad kuo greičiau būtų pranešama apie kylančius gaisrus, 1867 m. Klaipėdoje gaisrinės budėjimo pultas telegrafo linija buvo sujungtas su 5 postais mieste. Nuo 1903 m. pradėjo veikti 5 specialūs telefono punktai, kurie tiesiogiai buvo sujungti su gaisrine. 1920 m. tokių punktų, veikiančių didžiausiose pramonės įmonėse, buvo 20. 1924 m. Kaunas, o 1925 m. Vilnius įsigijo pirmuosius gaisrinius automobilius. 1923 m. pradėtas leisti laikraštis „Lietuvos gaisrininkas“, vėliau pavadintas „Ugniagesiu“. 1921 m. įsteigta Kauno savanorių ugniagesių draugija, o prie Lietuvos kariuomenės autobataliono nuo birželio 1 d. įsakyta suformuoti Kauno karo gaisrininkų komandą. Komandą sudarė 33 žmonės.

1924 m. Kaune įvyko pirmasis Lietuvos ugniagesių organizacijų suvažiavimas, kuriame įsteigta Lietuvos Ugniagesių Organizacijų Sąjunga (LUOS). LUOS 1925 m. tapo viena iš Pabaltijo ugniagesių susivienijimo steigėjų. Tarpukariu Lietuvoje veikė valstybinės, savivaldybės, visuomeninės ir privačios ugniagesių organizacijos. 1941 m. Lietuvos ugniagesyba perorganizuota pagal Sovietų Sąjungos priešgaisrinės apsaugos sistemą.

1945 m. Vilniaus priešgaisrinės komandos pradėjo dirbti trijų pamainų darbo režimu. 1946 m. Vilniaus mieste 5 komandose (5-oji buvo automobilių remonto bazė) dirbo 449 ugniagesiai. Sovietiniu laikotarpiu ugniagesių tarnyba naudojo vien rusišką gaisrų gesinimo techniką, kuri buvo atsilikusi nuo Vakarų šalių gaisrinių automobilių ir įrangos. Ugniagesių apranga buvo menkos kokybės, nebuvo tobulų aparatų darbams esant kenksmingai aplinkai atlikti. Gelbėjimo darbų buvo atliekama tik tiek, kiek tai įmanoma turint primityvią įrangą. Daugeliu atvejų tekdavo pasikliauti rizikingu ugniagesių narsumu ir pasiaukojimu, bet darbuotojai neprarado nusiteikimo veikti pagalbos artimui principu.

1973 m. įkurtas Priešgaisrinės apsaugos valdybos prie VRM Mokymo punktas. Iki 1982 m. Mokymo punktas glaudėsi Priešgaisrinės apsaugos valdybos patalpose, Švitrigailos gatvėje 18. Ten esančiame „Lenino kambaryje“ vykdavo ugniagesių mokymas. 1982 m. Mokymo punktas perkeltas į naują, erdvų pastatą Karoliniškėse.

1990 m. gegužės 29 d. įsteigiamas Priešgaisrinės apsaugos departamentas. 1998 m. Mokymo punktas buvo reorganizuotas į Ugniagesių rengimo centrą, kuris tais pačiais metais įregistruotas Švietimo ir mokslo ministerijoje kaip švietimo įstaiga. 1999 m. sausio 7 d. Priešgaisrinės apsaugos departamentas reorganizuotas į Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentą. 2003 m. liepos 1 d. Ugniagesių rengimo centras reorganizuotas į Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Ugniagesių gelbėtojų mokyklą. 2005 m. sausio 1 d. prie Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prijungtas Civilinės saugos departamentas. 2006 m. liepos 1 d. prie Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prijungtas Bendrasis pagalbos centras. 2008 m. balandžio 1 d. apskričių centrų priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų pavadinimai pakeisti į apskrities priešgaisrines gelbėjimo valdybas. Vietoj buvusių tarnybų įsteigtos apskričių priešgaisrinės gelbėjimo valdybos (pvz., Alytaus apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba). 2014 m. balandžio 15 d. Lietuvos Respublikos Seimas paskelbė gegužės 4-ąją, Ugniagesių globėjo šv. Florijono dieną, atmintina diena.

2014 m. balandžio 17 d. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Ugniagesių gelbėtojų mokykloje Valčiūnuose, Vilniaus

6 pav. Kauno ugniagesių išvykimas

7 pav. Vilniaus ugniagesių 1-oji komanda

rajone, atidarytas specialaus fizinio ir profesinio parengimo kompleksas su baseinu narams mokytis.

2014 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymo pataisas, kurios įsigaliojo nuo 2016 m. sausio 1 d., ir nustatė savanorių ugniagesių statusą ir jų veiklą Lietuvoje.